

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	053 «Психологія»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
ФАКУЛЬТЕТ	Соціально-гуманітарний

Робоча програма з навчальної дисципліни «Психологічна служба» для здобувачів вищої освіти соціально-гуманітарного факультету за спеціальністю 053 «Психологія», перший рівень вищої освіти / Укладач О.І.Алексєєва. Біла Церква: БНАУ, 2023. 15 с.

Розробник: О. І. Алексєєва, кандидат психологічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології та здоров'я людини (протокол № 1 від 13.08.2025 р.)

В. о. завідувача кафедри психології
та здоров'я людини

Олена ХОМЧУК

Гарант ОП

Олена ХОМЧУК

Схвалено методичною радою соціально-гуманітарного факультету
(Протокол № 01 від 26.08.2025 р.)

Голова методичної ради, доцент

Інна КОВАЛЬЧУК

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ С4 «ПСИХОЛОГІЯ».....	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ.....	8
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
6.1. Лекції.....	9
6.2. Практичні заняття.....	12
6.3. Самостійна робота.....	13
6.4. Питання для складання заліку.....	15
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	18
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	19
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	20
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	20
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ.....	22
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	23

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

За планом 2025-2026 навчального року на вивчення дисципліни «Психологічна служба» для денної та заочної форми навчання передбачено 90 академічних годин (3 кредити ECTS), у т.ч. аудиторних – 48 годин (лекції – 32, практичні заняття – 16), самостійна робота студентів – 42 годин, з яких на підготовку і захист індивідуального науково-дослідницького завдання виділено 10 год.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено у таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов'язкова	
Змістових модулів – 2	Спеціальність 053 «Психологія»	<i>Рік підготовки:</i>	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – проєкт за вибором здобувача вищої освіти		2-й	2-й
Загальна кількість академічних годин – 90		<i>Семестр</i>	
		4-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 6.		<i>Лекції</i>	
	32 год.	6 год.	
	<i>Практичні</i>		
	16 год.	8 год.	
	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	<i>Самостійна робота (у т.ч. на виконання ІНДЗ)</i>	
		42 год.	76 год.
		Підсумковий контроль: залік (2 год.).	

Мета вивчення дисципліни: є знайомство студентів зі змістом, формами й методами навчання та формування особистості практикуючого психолога, розкриття основних наукових концепцій, понять, методів та технологій практичної психології, надбання ними знань, вмінь і навичок, що максимально сприяють усвідомленню досконалого професійного становлення майбутнього спеціаліста.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни є знання загальної психології, психології особистості, психології розвитку.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

<p>Загальні компетентності (ЗК)</p>	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Розуміння інформації, її кількісний та якісний аналіз, здійснення узагальнення та інтерпретації, критичне оцінювання й формування висновків.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога. Знання фактів, розуміння закономірностей та механізмів виникнення, розвитку й прояву психічних явищ та феноменів.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність до аналізу та об'єктивної оцінки власних якостей та вчинків; критичність і самокритичність.</p> <p>ЗК12. Використання різних видів та форм активності для збереження фізичного та психічного здоров'я. Володіння навичками аналізу своєї діяльності та застосування методів когнітивної та емоційної регуляції власної діяльності, фізичних та психічних станів.</p>
<p>Спеціальні (фахові) компетентності (СК)</p>	<p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. Знання про етапи розвитку та становлення психології як науки; про психічні явища, їх виникнення, розвиток та прояви; основні поняття, категорії психологічної науки; закономірності психічного та психофізіологічного розвитку; особливості вікового розвитку; виникнення, формування та прояви порушень психічного розвитку; механізми міжособистісної взаємодії в різних соціальних групах та спільнотах.</p> <p>СК3. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій. Здатність до діагностичної діяльності, використання адекватних методик для оцінки змін у розвитку психіки, особливостей поведінки.</p>
<p>Програмні результати навчання (ПРН)</p>	<p>ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p> <p>ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення</p>

	<p>психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).</p> <p>ПРН13. Розуміти основні поняття, категорії, методи, етапи розвитку та становлення психологічної науки; факти, механізми та закономірності психічних явищ, особливості психічного розвитку особистості, особливості міжособистісної взаємодії у соціальних групах та спільнотах.</p> <p>ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.</p> <p>ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.</p>
--	--

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Психологічна служба»

Змістовий модуль 1. Психологічна служба в системі професійної діяльності практичного психолога.

Тема 1. Психологічна служба: ключові поняття та сучасні тенденції розвитку.

Тема 2. Організація роботи психологічної служби у системі освіти та науки України.

Тема 3. Соціально-психологічна служба у системі соціальних служб для молоді та сфері охорони здоров'я.

Тема 4. Психологічна служба промислових підприємств та організацій малого бізнесу.

Змістовий модуль 2. Психологічна служба в силових структурах та організаціях.

Тема 5. Організація роботи психологічної служби у Збройних Силах України.

Тема 6. Організація діяльності психологічної служби в органах внутрішніх справ.

Тема 7. Психологічна служба на підприємствах, в організаціях та у політичній сфері.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	лб.	інд	СР С		Л	п	лб	інд	СР С
<i>Змістовий модуль 1 Психологічна служба у сфері освіти і соціального захисту людини.</i>												
Тема 1	12	4	2			8	12	2				10
Тема 2	18	6	4			10	12		2			10
Тема 3.	12	6	2			8	12		2			10
Тема 4.	12	4	2			8	12	2				10
Разом за змістовим модулем 1	54	20	10			34	48	4	4			40
<i>Змістовий модуль 2. Психологічна служба в силових структурах та організаціях.</i>												
Тема 5.	12	4	2				14					14
Тема 6.	12	4	2				12		2			10
Тема 7.	12	4	2				14	2	2			12
Разом за змістовим модулем 2	36	12	6				6	2	4			
Усього годин	90	32	16			42	90	6	8			76

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, ср – самостійна робота студентів, в т.ч. індивідуальні завдання.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Психологічна служба»
6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Психологічна служба у сфері освіти і соціального захисту людини.</i>	
<p>Тема 1. Психологічна служба. Основні поняття та тенденції розвитку Психологічна служба як соціальний феномен. Методична основа діяльності психологічної служби. Етапи становлення і розвитку психологічної служби в Україні. Психологічні служби зарубіжних країн. Розвиток Національної системи соціально-психологічної служби України.</p>	4
<p>Тема 2. Організація роботи психологічної служби системи освіти і науки України Напрямки роботи психологічної служби в системі освіти. Особливості діагностичної роботи шкільного психолога. Особливості психодіагностичного дослідження психологічних показників афекту неадекватності у дезадаптованих підлітків. Психопрофілактична та корекційна робота практичного психолога в системі освіти. Психологічне консультування в системі роботи шкільного психолога.</p>	6
<p>Тема 3. Соціально-психологічна служба в системі соціальних служб для молоді. Організаційні аспекти та нормативна база діяльності ЦССМ. Напрямки роботи Центрів соціальних служб для молоді. Особливості роботи по соціальній підтримці молодих сімей у системі діяльності центрів соціальних служб для молоді. Форми і методи роботи щодо сприяння працевлаштуванню та вторинній зайнятості молоді. Соціально-педагогічна робота з дітьми з особливими потребами.</p>	6
<p>Тема 4. Організація діяльності психологічної служби в системі охорони здоров'я Організаційні аспекти діяльності медичного (клінічного) психолога. Особливості організації роботи медичного (клінічного) психолога в реабілітаційних центрах. Організація психологічної допомоги в психіатричних установах. Робота медичного (клінічного) психолога в установах, що надають психотерапевтичну допомогу. Психотерапевтична допомога в стаціонарних і напівстаціонарних психотерапевтичних відділеннях.</p>	4
Разом за змістовий модуль 1	20

Змістовий модуль 2. Психологічна служба в силових структурах та організаціях.	
Тема 5. Організація діяльності психологічної служби в системі збройних сил України. Зміст і завдання психологічної роботи у військовому підрозділі (частині) у мирний час. Основні форми психологічної роботи психологічної служби в системі Збройних Сил . Місце командира і його заступника з виховної роботи (психолога)в організації і здійсненні психологічної роботи.	4
Тема 6. Організація діяльності психологічної служби в органах внутрішніх справ. Основні принципи, напрямки та завдання соціально-психологічної роботи в службі безпеки України. Правова соціалізація в юридичній діяльності. Особливості роботи соціально-психологічної служби у в рамках виправної (пенітенціарної) системи. Методи психології та можливості їх застосування у юридичній практиці.	4
Тема 7. Психологічна служба організації (підприємства) та у сфері політики. Психологія підприємницької діяльності. Організаційно-методологічні принципи психологічної служби організації (підприємства). Особливості роботи психолога та напрямки психологічних досліджень у сфері політики.	4
Разом за змістовий модуль 2	12
Всього	32

6.2. Практичні заняття

Тема практичного заняття	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Психологічна служба у сфері освіти і соціального захисту людини.	
Тема 1. Національна система соціальних і психологічних служб України.	2
Тема 2. Професійна підготовка та розвиток особистості практичного психолога. Особливості роботи психолога в ПМПК.	4
Тема 3. Соціально-педагогічна робота з дітьми з особливими потребами.	2
Тема 4. Організація психологічних служб в спортивних закладах.	2
Разом за змістовий модуль 1	10
Змістовий модуль 2. Психологічна служба в силових структурах та організаціях.	
Тема 5. Система психологічної реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій.	2
Тема 6. Пенітенціарна психологія.	2
Тема 7. Психологічна служба у сфері політики.	2
Разом за змістовий модуль 2	6
Всього	16

6.3. Самостійна робота

Зміст	К-ть годин
Добір і самостійне опрацювання джерел з загальної психології за вибором здобувачів освіти.	14
Дослідницькі завдання: Добір методик і проведення дослідження психічного явища за вибором здобувачів освіти.	16
Практичні завдання: написання річного плану роботи психолога закладу освіти.	12
Всього	42

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для активізації процесу навчання студентів в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

- *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується

увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

- *на семінарських* заняттях запроваджуються різні навчальні технології: семінар-розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; семінар вирішення ситуаційних вправ; семінар-розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування. Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

В умовах змішаної та дистанційної моделей навчання, коли взаємодія з викладачем відбувається за допомогою застосунків Zoom чи Google Meet для відеоконференцій, освітньої платформи Moodle BNAU для виконання самостійних дослідницьких і підсумкових тестових завдань, файлообмінних соціальних мереж Telegram, Viber, інтерактивна складова навчання здобувачів вищої освіти доповнюється іншими застосунками для зворотного зв'язку: google-форми для опитувань, Google Classroom тощо.

Неформальна освіта:

1.Права людини

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+HRCS101+2021_T1

2.Протидія булінгу

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:MON+AB101+2019_T2

3.Життєстійкість молоді

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+RESILIENCE101+2022_T3

4.Захист прав людей з інвалідністю

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:FFR+PRPD101+2020_T1

5.Соціальна робота з людьми, що мають хронічні захворювання

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:NETWORK+SW101+2017_T2

6.Адаптація ветеранів

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:VETERAN_HUB+ADAPTATION101+2023_T1

7.Протидія торгівлі людьми

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:LA_STRADA+CHT101+2023_T1

8.Психологічна допомога командам та бізнесам

<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/4221>

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з навчальної дисципліни включає *поточне, тематичне оцінювання* (з тем, визначених для аудиторного обговорення і

самостійного опрацювання) та модульний контроль.

Поточний і тематичний контроль передбачає оцінювання:

- результатів аналізу навчально-методичних і довідкових матеріалів;
- участі в дискусії під час лекційних занять;
- підготовки виступу до занять із презентацією (чи без);
- підготовки індивідуальних завдань за вибором здобувачів вищої освіти.

Модульний контроль проводиться у тестовій комбінованій формі (комп'ютерне чи на паперових носіях) та виконання проєктного/творчого завдання (усно/письмово). Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється після кожного контрольного заходу.

По завершенню семестру – залік.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Бали за лекційне заняття враховують такі показники: активність участі здобувачів у дискусії, самостійна підготовка виступу-презентації, опрацювання додаткового матеріалу з теми.

Бали на практичному занятті здобувачі вищої освіти отримують за виконані практичні завдання, опрацювання джерел, командні проєкти, презентації, активність під час дискусій і виконання практичних завдань.

Бали за самостійну роботу враховують: виконання дослідницьких і творчих завдань індивідуально й колективно, результативну практичну роботу в групі, опрацювання навчально-методичних і довідкових джерел, презентації, активність самостійної пошукової роботи.

Під час модульного контролю передбачені комплексні засоби оцінювання (усно й письмово, під час виконання тестових завдань, дослідницьких і творчих тощо), у тому числі комп'ютерно орієнтовані.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою критеріальною шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за 4-рівневою шкалою

Показники, бал	Критерії оцінювання
«Відмінно», 5	Завдання виконано у повній мірі. Здобувач вищої освіти демонструє вміння аналізувати і оцінювати психолого-педагогічне і методичне явище, процеси, при цьому застосовує

	методи індукції та дедукції, узагальнення у ході аналізу конкретних ситуацій, вміє робити самостійні висновки, інтерпретувати й критично осмислювати, обґрунтувати свої твердження.
«Добре», 4	Завдання у цілому виконано на 75 % обсягу, проте є певні недоліки у виконанні роботи – ознаки неповноти, недостатньої аналітичності та критичності, фактичні помилки, недостатність розуміння опрацьованого матеріалу. Здобувач вищої освіти здебільшого виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, робити самостійні висновки.
«Задовільно», 3	Завдань виконано частково, не більше ніж на 60 %. Подаються розрізнені факти, називаються психолого-педагогічні та методичні явища, однак слабо виявлено при цьому здатність аналізувати й інтерпретувати опрацьований матеріал. Здобувач вищої освіти не повною мірою орієнтується у виявлених фактах, недостатньо обґрунтовує твердження та висновки.
«Незадовільно», 2	Здобувач вищої освіти не виконав 60 % завдання. Порушено факти, виявлено невміння аналізувати дидактико-методичні явища, факти, події, нездатність робити самостійні висновки та їх обґрунтувати.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих балів і переводиться у 100-бальну шкалу за формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих здобувачем балів (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю. Відсутність на занятті без його опрацювання у формулі береться за «0».

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

**Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти
за підсумкового контролю «залік»**

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	Захист ІНДЗ	Залік	Загальний бал
Максимальний бал	10	20	10	20	10	30	100

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни використовується система інформаційних ресурсів: дидактичні, програмні, мережа Інтернет, бібліографічні, бібліотечні. Серед них інтернет-ресурси, періодичні видання, наукові праці професорсько-викладацького складу, тези та матеріали наукових конференцій.

Засоби унаочнення та взаємодії:

1. Мультимедійні презентації у програмах Microsoft Office Power Point, Canva.
2. Відеоматеріали з каналу Youtube та публічні відеолекції в записі.
3. Роздавальні матеріали – таблиці й схематичні основи, інфографіка тощо.
4. Засоби зворотного зв'язку – інтерактивна дошка Padlet, сайт для інтерактивних презентацій і голосування Mentimeter.
5. В умовах дистанційного навчання – застосунки платформи для відеоконференцій Zoom, Google Meet, освітня платформа BNAU MOODLE, Google Classroom.

Необхідне матеріально-технічне забезпечення:

- аудиторного навчання: дошка аудиторна, мебльоване навчальне приміщення, комп'ютерне обладнання (ПК/ноутбук + мультимедійний проектор), Wi-Fi.
- дистанційного: мережа Інтернет, електронні пристрої, у т.ч. персональні.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Дуткевич Т.В., Савицька О.В. Практична психологія. Вступ до спеціальності. Київ, 2019. 281 с.
2. Кузьо О. Основи психологічної практики : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 124 с
3. Легка Л.М., Семенча Л.Г. Організація діяльності психологічних служб: навч.посібник. Львів: «Новий світ – 2000». 2023. 372 с.
4. Медведєв В. С., Кудерміна О. І., Горбенко Д. А. Психологічна служба правоохоронних органів України : навч. посіб. . Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 188 с.
5. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. за ред. Л.М. Карамушки Київ: Інкос. 2019. 156 с.
6. Психологічна служба: Підруч. В.Г.Панок (наук. ред.), А.Г.Обухівська, В.Д.Острова та ін. Київ : Ніка-Центр, 2021. 362 с.

Додаткова література

1. Горленко В. М., Острова В. Д., Сосновенко Н. В. Ткачук І. І. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: метод. рек.. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с.
- 2.Гірняк А. Психологічна діагностика міжособистісної взаємодії засобами соціометричного опитування. *Психологія і суспільство*. 2019. № 3-4. С. 138-147.
3. Панок В.Г. До побудови моделі сучасної психологічної служби системи освіти. К., 2019. https://lib.iitta.gov.ua/717397/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C_%D0%9F%D0%A1_2019.pdf
- 4.Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. Київ: Каравела, 2020. 418 с.
5. Сучасні технології збереження здоров'я учнів у діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій : Посіб. авт. кол.: А. Г Обухівська., Т. В. Жук, О. А. Зеленько та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської. К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 218 с.